

ИНВЕСТИЦИЯ ЛОЙИҲАЛАРИНИ БОШҚАРИШ ЖАРАЁНЛАРИ

Шакирова Севара Баходировна

Ихтисослаштирилган таълим муассасалари агентлиги мактаблар
фаолиятини мувофиқлаштириш бошқармасининг бошлиғи
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14058827>

Аннотация

Ушбу илмий мақолада инвестицион лойиҳаларнинг хусусиятлари, мақсади, таркиби ва мазмунини, тузилиши келтирилган. Корхона даражасида инвестицияларни бошқаришнинг босқичлари кенг ёритиб берилган. Профессионал лойиҳаларни бошқаришни ривожлантиришда халқаро ва миллий профессионал уюшмаларнинг роли, методологияси, мақсадлари ва уларга эришиш учун бир қатор функциялари келтириб ўтилган.

Калит сўз: инвестиция, инвестицион лойиҳа, лойиҳа бошқаруви, лойиҳа хусусиятлари, профессионал уюшмалар, функциялар.

Инвестицион лойиҳаларни бошқариш ҳар қандай мамлакат иқтисодиётида муҳим рол ўйнайди. Инвестициялар кўп жиҳатдан давлатнинг иқтисодий ўсишини, аҳоли бандлигини белгилайди ва жамиятнинг иқтисодий ривожланиши асос бўлган пойдеворнинг муҳим элементидир. Шунинг учун инвестицияларни самарали амалга ошириш билан боғлиқ муаммо, айниқса, ҳозирги даврда бозор муносабатлари субъектларини бирлаштириш ва мулкни қайта тақсимлаш жиддий эътиборга лойиқдир.

“Инвестиция лойиҳа концепцияси”нинг мавжуд таърифларини таҳлил қилиш. Инвестиция лойиҳанинг хусусиятлари:

- тизимларни ўзгартириш лойиҳалар натижасидир;
- мақсад вақт билан чекланган;
- бюджетнинг мавжудлиги;
- чекланган ресурслар;
- янгилик ва ўзига хослик;
- мураккаблик;
- махсус ташкилот;
- чегаралаш.

Яна бир манбаларга кўра инвестиция лойиҳанинг асосий хусусиятлари: Белгиланган мақсадларга эришиш учун йўналтириш. Лойиҳанинг якуний мақсадининг аниқ ифодаси, оралиқ ўзаро боғлиқ мақсадларни тўғри шакллантириш шарти билан уни муваффақиятли амалга оширишга ёрдам

беради. Лойиҳани амалга ошириш мақсадларга энг қуйи даражадан энг юқори даражага, яъни якуний мақсадга эришишга изчил эришишни англатади.

Ўзаро боғлиқ фаолиятнинг мувофиқлаштирилган бажарилиши. Баъзи ҳаракатлар параллел равишда бажарилиши керак, бошқалари - кетма-кет ва уларни бажариш тартибининг ҳар қандай бузилиши умуман лойиҳани хавф остига қўйиши мумкин.

Вақт чеклови. Лойиҳалар маълум вақт оралиғида (қоида тариқасида, у олдиндан белгиланади) имкон қадар аниқ, бошланиши ва охири кўрсатилган ҳолда амалга оширилади.

Ўзига хослик. Ҳар бир лойиҳанинг ўзига хос хусусиятлари ва хусусиятлари мавжуд. Бир хил тадбирларни амалга оширишни назарда тутса ҳам, бир хил лойиҳалар мавжуд эмас. Лойиҳанинг ўзига хослиги қанчалик катта бўлса, ноаниқлик шунчалик юқори бўлади ва лойиҳани режалаштириш ва бошқариш шунчалик қийин бўлади.

Хорижий адабиётларни ўрганишда хилма хилликни таҳлил қилишда инвестиция лойиҳанинг асосий хусусиятлари:

1. Инвестиция лойиҳанинг мақсади. Янги маҳсулот ёки хизматларни тавсифлайди. Инвестиция лойиҳани амалга ошириш натижасида истеъмолчи олади;
2. Инвестиция лойиҳа қиймати. Инвестиция лойиҳани бажариш учун зарур бўлган тахминий харажатлар;
3. Инвестиция лойиҳанинг иш ҳажми. Инвестиция лойиҳа ишининг миқдорий кўрсаткичлари;
4. Инвестиция лойиҳани амалга ошириш муддатлари. (бошланиши, тугаши, давомийлиги);
5. Инвестиция лойиҳа ресурси. Инвестиция лойиҳани амалга ошириш учун зарур бўлган ресурслар (ускуналар, материаллар, ходимлар, дастурий таъминот, ишлаб чиқариш объектлари);
6. Инвестиция лойиҳа ижрочилари. Инвестиция лойиҳани амалга оширишда иштирок этувчи мутахассислар ва ташкилотлар, уларнинг миқдорий тавсифлари, таркиби ва малакаси;
7. Инвестиция лойиҳа хавфи. Инвестиция лойиҳадаги хавфли ҳодисаларни, уларни амалга ошириш эҳтимолини ва уларнинг лойиҳага таъсиридан зарарни аниқлаш.

Инвестиция лойиҳанинг мақсади - муайян чекловлар ва қўллаб-қувватлаш шартлари остида инвестиция лойиҳани энг муваффақиятли амалга оширишнинг аниқ ўлчанадиган натижасидир.

Инвестиция лойиҳанинг мақсадлари, таркиби ва мазмунини, уни муваффақиятли амалга оширишни аниқлаш ва тушуниш учун лойиҳанинг тузилишини аниқлаш керак. Унинг энг муҳим элементларига қуйидагилар киради:

1. Мақсадлар ва натижалар дарахти.
2. Лойиҳа бюджети.
3. Вақт ва ижрочилар бўйича ишларни тақсимлаш матритсаси.
4. Лойиҳанинг тармоқ модели.
5. Хатарларни тақсимлаш ва минималлаштириш матритсаси.
6. Ресурслар жадвали.
7. Лойиҳани молиялаштириш жадвали.
8. Масъулиятни тақсимлаш матритсаси.
9. Шартномаларнинг таркибий парчаланиши.
10. Лойиҳани ташкил этишнинг структуравий модели.

Инвестиция лойиҳанинг тузилишига қўйиладиган асосий талаб даражалар бўйича структуранинг элементларини тафсилотлаш.

Ҳар бир компанияга хос бўлган турли даражадаги инвестиция фаолияти. Бу тижорат ташкилоти фаолиятининг энг муҳим жиҳатларидан биридир. Инвестицияларга эҳтиёж пайдо бўлишининг сабаби – мавжуд моддий-техника базасини модернизация қилиш, ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш ва янги фаолият турларини ўзлаштиришдир.

Узоқ муддатли моддий ва молиявий активларга инвестиция киритиш билан боғлиқ инвестиция жараёнларини бошқариш молиявий менежментнинг энг муҳим ва мураккаб қисмидир. Ушбу соҳада қабул қилинган қарорлар узоқ муддатга мўлжалланган ва қоида тариқасида:

- компаниянинг келажакдаги ривожланиш стратегиясининг бир қисми;
- маблағларнинг сезиларли даражада чиқиб кетишига олиб келади;
- маълум бир нуқтадан у қайтарилмас ҳолга келиши мумкин;
- келажакдаги харажатлар ва даромадларнинг башоратли ҳисоб-китобларига асосланган.

Шундай қилиб, инвестиция фаолиятини режалаштириш ва амалга ошириш учун иқтисодий таҳлилнинг аҳамиятини ортиқча баҳолаб бўлмайди. Шу билан бирга, инвестиция лойиҳаларини ишлаб чиқиш

босқичида амалга ошириладиган ва асосли ва асосли бошқарув қарорларини қабул қилишга ёрдам берадиган дастлабки таҳлил алоҳида аҳамиятга эга.

Инвестиция лойиҳани бошқаришнинг ўзи - бу лойиҳанинг бутун ҳаётий циклини режалаштириш, ташкил этиш, мувофиқлаштириш, рағбатлантириш ва назорат қилиш фаолияти бўлиб, унинг асосий мақсади лойиҳада кўзланган натижаларни самарали амалга оширишни таъминлашдир. Иш ҳажми, нархи, сифати ва лойиҳа иштирокчиларининг қониқиш даражаси бўйича лойиҳа.

Корхона даражасида инвестицияларни бошқаришнинг қуйидаги босқичлари мавжуд:

1. Мамлакатнинг инвестицион муҳитини таҳлил қилиш;
2. Компаниянинг иқтисодий ва молиявий ривожланиш стратегиясини ҳисобга олган ҳолда унинг инвестиция фаолиятининг аниқ йўналишларини танлаш. Ушбу босқичда компания ўз инвестиция фаолиятининг тармоқ йўналишини, шунингдек, фаолиятнинг алоҳида босқичларида инвестицияларнинг асосий шакллари белгилайди ;
3. Инвестиция бозоридаги таклифларни таҳлил қилишдан бошланадиган аниқ инвестиция объектларини танлаш. Кейин инвестиция фаолиятининг асосий йўналишлари ва компаниянинг иқтисодий стратегиясига мос келадиган индивидуал реал инвестиция лойиҳалари ва молиявий воситалар танланади ;
4. Инвестицияларнинг ликвидлиги аниқланади. Тадбиркорлик компаниялари инвестиция фаолиятини амалга оширишда алоҳида инвестиция объектлари учун инвестиция муҳитининг ўзгариши натижасида кутилаётган рентабеллик сезиларли даражада пасайиши мумкинлигини ҳисобга олишлари керак;
5. Инвестиция ресурсларининг зарур ҳажмини аниқлаш ва уларни шакллантириш манбаларини излаш. Инвестицион ресурсларга бўлган эҳтиёждан келиб чиқиб, уларни шакллантириш манбалари аниқланади. Ўз молиявий ресурсларининг етишмаслиги билан қарз маблағларини жалб қилиш тўғрисида қарор қабул қилинади.
6. Инвестицион рискларни бошқариш. Ушбу босқичда биринчи навбатда компания барча инвестиция объектларига инвестиция қилиш жараёнида дуч келиши мумкин бўлган хавфларни аниқлаш ва кейин инвестиция рискларини минималлаштириш чораларини ишлаб чиқиш керак .

Агар инвестицияларни бошқариш босқичларининг камида биттасида жиддий хатолар бўлса ёки нотўғри қарорлар натижасида юзага келган хатолар бўлса, бу инвестицияларни бошқариш самарадорлигига катта таъсир кўрсатиши мумкин. Шунинг учун, усулларни ишлаб чиқишда ва инвестицияларни бошқаришда маълум бир стратегияни ҳисобга олган ҳолда, унинг бенуқсонлиги ва максимал самарадорлигига ишонч ҳосил қилиш керак.

Шундай қилиб, ҳозирги вақтда инвестицияларни бошқаришнинг аҳамияти инвестиция лойиҳаларини бошқариш билан боғлиқ масалаларни кўриб чиқиш зарурлигини кўрсатади. Лойиҳа бошқаруви - бу кенг ва мураккаб тажриба соҳаси. Бу жуда кўп тайёргарлик ва амалиётни талаб қилади. Лойиҳани бошқариш муаммоларини ҳал қилишда кўплаб омиллар ва хавфларни ҳисобга олиш керак.

Инвестиция лойиҳаси бизнесни ташкил этиш шакли бўлиб, лойиҳанинг ўзи шакл ва асосий фаолиятни белгилайди. Лойиҳа танланган компаниянинг жозибадорлиги кўрсаткичидир. Шунингдек, у бизнес билан боғлиқ харажатларни оқлайди ва зарур маблағларни жалб қилишга ёрдам беради. Шу сабабли, бугунги кунда бизнеснинг турли турлари бўйича инвестиция лойиҳаларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш билан шуғулланадиган турли фирма ва компаниялар сони ортиб бормоқда.

Инвестиция лойиҳаларини бошқаришнинг зарурияти шундаки, инвестиция лойиҳаси қанчалик пухта, аниқ ҳисоб-китоб ва таҳлилларга таянилиб ишлаб чиқилган бўлмасин, унинг амалга оширилиши турли ташқи ва ички омиллар таъсирида кечади. Бу эса инвестиция лойиҳасига таъсир этувчи турли риск ва ноаниқликларнинг мавжудлигини, улар таъсир даражасининг ўзгариб туришини ёки кўзда тутилмаган бошқа хавф-хатарларнинг пайдо бўлишини келтириб чиқариши мумкин. Бундай шароитда инвестиция лойиҳасини ишлаб чиқиш жараёнида амалга оширилган таҳлиллар ва қилинган хулосаларгагина таяниб иш олиб бориб бўлмайди. Бу, ўз навбатида, инвестиция лойиҳаларини бошқаришнинг зарурлигини келтириб чиқаради.

Шунга кўра, инвестиция лойиҳаларини бошқаришнинг ўзи нима, деган ҳақли савол туғилади. Инвестиция лойиҳаларини бошқариш инвестицияларни бошқариш (инвестиция менежменти) билан боғлиқ бўлиб, инвестиция менежментининг мақсади кўпроқ фойда (даромад) келтирувчи ва камроқ рискка эга бўлган инвестицияларни, инвестиция лойиҳаларини танлашдан иборатдир. Инвестиция менежментининг ўзи –

бу бир санъатдир. Унинг аҳамияти шунда намоён бўладики, у сабаб инвесторда бошқа инвесторларга нисбатан кўпроқ даромад олиш ва нисбатан камроқ рискка дучор бўлишга имкон берувчи инвестиция объектлари, лойиҳаларини излаб топиш ва танлаш имконияти яратилади, ўз мақсади ва устунлигига эришади.

Шунга мувофиқ: инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш воситаларидан (режалаштириш, техник-иқтисодий таҳлил, ташкил этиш, мувофиқлаштириш ва назорат қилиш чора-тадбирларини) самарали фойдаланиш асосида капитал қийматини сақлаш ва уни кўпайтиришга қаратилган самарали тадбирлар тизими инвестиция лойиҳаларини бошқаришнинг моҳиятини англатади. Биз инвестиция лойиҳаларини бошқаришни унинг капитал қийматини сақлаш ёки кўпайтиришга қаратилган фаолият, дея баҳолаймиз. Сабаби, капитал қийматининг сақланиши ёки кўпайтирилишига қаратилган инвестициялаш инвесторнинг, албатта, фойда ёки ижтимоий самарага эришишини таъминлайди.

Инвестиция лойиҳаларини бошқариш лойиҳа бошқаруви асосида амалга оширилади. Шунга кўра, айтиш мумкинки, бошқарув – бу маълум бир ижобий натижага эришиш учун, услублар ва тамойиллар йиғиндиси орқали бирор объектга мақсадга мувофиқ таъсир этишдир. Инсон фаолиятининг барча соҳаларига, шу жумладан, инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш соҳаси ҳам бошқарув жараёнига тааллуқлидир.

Инвестиция лойиҳаларини бошқариш маълум бир услуб ва тамойилларга таяниб махсус лойиҳа менежери ёки лойиҳа бошқарув кенгаши томонидан амалга оширилади. Инвестиция лойиҳаларни бошқариш, аксарият ҳолларда, лойиҳа менежери томонидан амалга оширилади. Лойиҳа менежери – бу инвестиция лойиҳага йўналтирилган капитал ҳаракати, пул оқими, фойда, жамғарма ва реинвестициялаш, даромад ва харажатлар балансини узлуксиз таҳлил қилиб ва ўрганиб боровчи ҳамда уларга таъсир кўрсатувчи субъект.

Инвестиция лойиҳани бошқаришнинг бизнесни бошқариш усуллари ва воситаларининг ягона тизимига интеграциялашуви методологияни ишлаб чиқишда ва ривожланиш дастурлари ва лойиҳалар портфеллари даражасида бошқарув стандартларини ишлаб чиқишда, шунингдек, бизнес фаолиятини баҳолашнинг интеграциялашган моделларини ишлаб чиқишда намоён бўлди. Инвестиция лойиҳани бошқариш соҳасидаги компаниянинг етуклиги.

Корпоратив даражадаги лойиҳа фаолиятини бошқариш (лойиҳаларни бошқариш) билан боғлиқ тадқиқот ва ишланмалар йўналиши фаол ривожланмоқда. У тегишли ташкилий тузилмани яратиш, лойиҳалар, дастурлар ва лойиҳа портфелларини бошқариш бўйича ташкилотда қабул қилинган тартиб ва қоидаларни, лойиҳаларни амалга оширишни маъмурий ва ташкилий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни ва юқори бошқарув даражасида лойиҳалар бўйича қарорларни қабул қилишни ўз ичига олади.

Юқори ноаниқлик шароитида лойиҳаларни бошқариш усуллари ва воситаларини ишлаб чиқиш. Лойиҳани амалга ошириш соҳасидаги яна бир муҳим тенденция бизнес динамикаси ва ташқи муҳитда ҳам, компаниялар ичида ҳам ноаниқлик даражасининг ошиши ҳисобланади. Бу “очиқ” лойиҳаларнинг сезиларли сони мавжудлигига олиб келади. Анъанавий лойиҳалардан фарқли ўлароқ, “очиқ” лойиҳаларни бошлашда мижоз якуний маҳсулотга қўйиладиган талабларни, вақт ва бюджет чекловларини аниқ белгилашга қодир эмас ва ҳаракат қилмайди. “Очиқ” лойиҳанинг асосий иштирокчилари уни амалга ошириш жараёнида ушбу талаблар аниқланиши ва лойиҳани амалга ошириш режаларига тегишли ўзгартиришлар киритилишига тайёр. “Очиқ” лойиҳаларни бошқариш менежердан кенгроқ ва мослашувчан воситалар тўплами ва бошқарув усулларида фойдаланишни талаб қилади (масалан, ноаниқлик шароитида қарорларни тайёрлаш ва қабул қилиш, ўзгаришларни бошқариш, рискларни бошқариш, алоқа, молиявий ва иқтисодий моделлаштириш).

Бизнеснинг амалий эҳтиёжларидан келиб чиқадиган лойиҳаларни бошқариш соҳасидаги тадқиқотларни ривожлантиришнинг асосий тенденциялари қуйидагилардан иборат:

- методология ва лойиҳаларни бошқариш воситаларининг ихтисослашуви;
- лойиҳани бошқариш ва умуман бизнесни бошқариш жараёнлари ўртасида яқинроқ боғлиқлик.

Инвестиция лойиҳани бошқариш методологияси ва воситаларининг тармоқ ихтисослашуви сезиларли даражада ривожланмоқда. Лойиҳа бошқаруви соҳасидаги жаҳоннинг етакчи мутахассислари Рассел Арчибалд, Лин Кроуфорд ва бошқалар лойиҳаларни ягона таснифлаш ва лойиҳаларни бошқаришга ёндашувлар учун асос яратган асарларини нашр этдилар.

Алоҳида лойиҳаларда бошқарув усуллари ва воситаларини ишлаб чиқиш бўйича тадқиқотлар ноаниқлик ва лойиҳа таваккалчилигининг кучайиши шароитида умуман лойиҳани режалаштиришда индивидуал ишларнинг параметрларини баҳолашнинг аниқлигини ошириш орқали бошқарув жараёнлари самарадорлигини оширишга қаратилган. Сўнгги йилларда кенг оммалашган лойиҳаларнинг бажарилишини режалаштириш ва мониторинг қилишнинг янги ёндашувига мисол сифатида ишлаб чиқувчилар қайта кўриб чиқишга ва ҳар томонлама ҳисобга олишга ҳаракат қилган танқидий занжирлар (Critical chain project management (CCPM)) усули ҳисобланади. мақсадларни белгилаш ва режалаштириш омиллари (иштирокчиларнинг ташкилий хатти-ҳаракатидан қайта тақсимлаш хавфи жавобгарлигигача).

Жамоа ва лойиҳанинг асосий иштирокчилари самарадорлигини оширишга қаратилган тадқиқотларда асосий эътибор ўзаро фаолият, тақсимланган жамоалар доирасида иштирокчиларнинг мотивацияси ва ўзаро таъсири масалаларига қаратилади. Ушбу тадқиқотлар доирасида лойиҳа менежерларининг етакчилиги, касбий ривожланиши, мотивацияси ва мартаба ривожланиши масалалари ҳам кўриб чиқилади.

Профессional лойиҳаларни бошқаришни ривожлантиришда халқаро ва миллий professional уюшмалар муҳим рол ўйнайди. Лойиҳа бошқаруви соҳасидаги professional уюшмаларнинг фаолияти ҳам лойиҳаларни бошқариш методологиясини ишлаб чиқишга, ҳам иқтисодиётнинг турли тармоқларида, давлат ва ижтимоий соҳаларда лойиҳаларни бошқариш усуллари амалий қўллашни рағбатлантириш ва рағбатлантиришга қаратилган. Ушбу мақсадларга эришиш учун бирлашмалар кенг қўламли функцияларни бажаради, жумладан:

- лойиҳаларни бошқариш соҳасидаги илғор тажрибаларни тўплаш, жамлаш ва тарқатиш;
- лойиҳаларни бошқариш соҳасидаги тадқиқот фаолияти;
- стандартлар, ўқув-методик адабиётларни ишлаб чиқиш;
- лойиҳаларни бошқариш ва мутахассисларни аттестациядан ўтказиш соҳасидаги мутахассисларнинг малакасига қўйиладиган талабларни белгилаш;
- ташкилотларда лойиҳаларни бошқариш тизимига қўйиладиган талабларни аниқлаш, бошқарув тизимларини баҳолаш ва сертификатлаш;
- конференциялар ва семинарлар ўтказиш ва бошқалар.

Шунга мувофиқ, инвестиция лойиҳаларини бошқаришнинг зарурлигини қуйидагилар билан изоҳлаш мумкин :

1. Молиявий нобарқарорлик шароитида инвестиция лойиҳаси бўйича инвестициялашнинг амалга оширилиши унинг самарадорлигини пасайтириб юбориш хавфини кучайтиради. Бу инвестиция лойиҳасидан кутиладиган самарани таъминлашда уни бошқаришга бўлган эҳтиёжни кучайтиради.

Инвестиция лойиҳаси самарадорлиги уни баҳолашнинг бир қанча замонавий усуллари қўллаш асосида аниқланади. Бу инвестиция лойиҳаси бошқарувида муҳим ўрин эгаллайди ва унинг натижаларига асосланиб лойиҳа раҳбари, таъсисчилар, инвесторлар ва бошқа иштирокчиларда инвестиция лойиҳасига тегишли ўзгартиришлар киритиш ёки пировардида, ундан ўз вақтида воз кечиш юзасидан қарорлар қабул қилиш имкониятини туғдиради.

2. Инвестиция лойиҳаларини бошқариш вақт жараёни билан бевосита боғлиқ. Бу, ўз навбатида, вақтнинг инвестиция лойиҳаси натижаларига таъсирини мақбуллаштиришда муҳим ўрин эгаллайди. Пулнинг вақт мобайнида ўз қийматини йўқотиб бориши инвестиция жараёнида капиталнинг инвестор лойиҳадан кутган самарани ҳосил қилишини таъминлаш йўлида тўғри ва оптимал ишлатилишини таъминлаш заруриятини келтириб чиқаради ва оширади.

Инвестициялаш бўш пул маблағларини жалб қилиш эвазига юз беради. Ҳаракатда бўлмаган пул ресурслари ўз қийматини йўқотиб бораверади. Бу йўқотиш аниқ мақсадга эга бўлмаган ва самараси таҳлил қилинмаган инвестициялашда кўпроқ юз беради. Бироқ, турли омиллар таъсири шароитида вақт ўтиши билан пухта ишлаб чиқилган инвестиция лойиҳасига йўналтирилган инвестициялашда ҳам капитал қиймати ўзгариши ёки ўзгаришсиз қолиши мумкин.

3. Инвестиция лойиҳасини амалга оширишнинг якуний натижасига таъсир кўрсатувчи муҳим омиллардан бири инфляция ҳисобланади. Бу, ўз навбатида, фоиз ставкасининг сурункали ўзгариб бориши, валюта курсининг ўзгариши, талаб ва таклифнинг ўзгариши, қонунчиликдаги нобарқарорлик (депозит ва кредитлар бўйича фоиз ставкалари, мажбурий захира меъёри, қайта молиялаштириш ставкаси, валюта сиёсати, божхона сиёсати ва ш.к.) кабилар натижасида юзага келади.

4. Турли ноаниқликларнинг мавжудлиги ва таъсири сабаб, ноаниқлик омилларини ҳисобга олган ҳолда инвестиция лойиҳаларини, жараёнларни

самарали бошқаришнинг замонавий тамойиллари, механизмлари ва усуллари билиш ҳамда улардан оптимал фойдаланиш иқтисодиёт ривожланишининг янги сифатига ўтиш имконини беради.

5. Ҳар қандай инвестиция лойиҳасининг кучли ва ожиз томонлари бўлишини ҳисобга олган ҳолда уларни молиявий таҳлил қилиш ва диагностика қилиш орқали лойиҳани амалга ошириш жараёнида дуч келинадиган рисклар, инқирозли вазиятдан чиқиб кетиш юзасидан қарорлар қабул қилиш, чора-тадбирларни ишлаб чиқиш лозим бўлади. Бунда кўриладиган зарарлардан ўзини-ўзи суғурталаш амалиётини кучайтиришга эътибор қаратиш муҳим аҳамият касб этади.

Иккинчи параграф бўйича хулоса қилиб шуни таъкидлаш мумкинки, инвестиция лойиҳаларини бошқариш алоҳида ва ўзига хос мураккаб жараён ҳисобланади. Унинг самарали амалга оширилиши лойиҳа стратегиясининг қанчалар тўғри ва аниқ ишлаб чиқилганлигига ҳамда унинг таъминланиши йўлида лойиҳа менежери зиммасига юклатиладиган вазифаларнинг тўлиқ ва ўз вақтида бажарилишига боғлиқ. Бу, ўз навбатида, ҳар бир инвестиция лойиҳасига сарфланган инвестицияларнинг беҳуда ишлатилиши ва лойиҳанинг самарасиз яқунланишининг олдини олишда муҳим аҳамият касб этади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Инвестиционное проектирование // URL: <https://www.evkoval.org/esse/investitsionnoe-proektirovanie>
2. Попков В. Организация и финансирование инвестиций. Учеб. / В. Попков, В. Семенов. - Москва: ИНФРА-М, 2019. - 407 с.
3. Ковалев В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. Учеб. пособие / В. Ковалев. - Москва: Финансы и статистика, 2020. - 132 с.
4. Ример М. Экономическая оценка инвестиций. Учеб. пособие / М. Ример, А. Касатов, Н. Матиенко. - Санкт-Петербург: Питер, 2019. - 480 с.
5. Шеремет В.В., Павлюченко В.М., Шапиро В.Д. Управление инвестициями: В 2-х т. Т. 2. / – М.: «Высшая школа», 1998. – С. 35-45.
6. Alimov B.B. RISK MANAGEMENT IN INVESTMENT PROJECTS. International Journal of Marketing and Technology Vol. 12 Issue 08, August 2022, ISSN: 2249-1058 Impact Factor: 6.559 Journal Homepage: <http://www.ijmra.us>, Email: editorijmie@gmail.com Double-Blind Peer Reviewed Refereed Open Access International Journal - Included in the International Serial Directories Indexed & Listed at: Ulrich's Periodicals

Directory ©, U.S.A., Open J-Gate as well as in Cabell's Directories of Publishing Opportunities, U.S.A. https://www.ijmra.us/2022ijmt_august.php

7. Алимов, Б. Б. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАТИРИШ СТРАТЕГИЯСИ. Miasto Przyszłości, 37, 175-184.
8. Алимов, Б. Б. (2023). Инвестицион Лойиҳаларни Мониторинг Қилиш–Бизнесни Самарали Бошқаришнинг Муҳим Белгисидир. Boshqaruv Va Etika Qoidalari Onlayn Ilmiy Jurnali, 3(2), 72-76.
9. Алимов, Б. Б. (2023). ИНВЕСТИЦИОН ЛОЙИҲАЛАР АСОСИДА ЎЗБЕКИСТОН ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. Gospodarka i Innowacje., 38, 28-37.
10. Kholbaev PhD, B., & Alimov PhD, B. (2020). IMPORTANCE OF THE PLANNING TOOL IN PROJECT EFFICIENCY. International Finance and Accounting, 2020(5), 24.